

УДК 656.025.2 : 330.341.1

Глушенко Т. М.

Українська державна академія залізничного транспорту

ІННОВАЦІЇ У СУЧАСНІЙ ЛОГІСТИЦІ У КОНТЕКСТІ ПАСАЖИРСЬКИХ ЗАЛІЗНИЧНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Досліджено теоретичні питання інноваційних процесів в логістиці залізничного транспорту та пасажирських перевезень зокрема.

Ключові слова: логістика, інноваційні процеси, пасажирські перевезення, залізничний транспорт.

Постановка проблеми. Сучасний рівень транспортного обслуговування пасажирів ґрунтується на застосуванні сучасних транспортних, митних та інформаційних технологій, на максимальній реалізації можливостей кожного виду транспорту, що забезпечить інтеграцію України в європейську та міжнародну транспортну систему. Збитковість пасажирських перевезень залізницями України вимагає нових підходів до їх організації. Покращення фінансового стану лише за рахунок підвищення тарифів на вартість проїзду у потягах, а також традиційних видів послуг з обслуговування пасажирів безпосередньо на вокзалах не дають істотного зростання доходів. Разом з тим у пасажирів з'являється великий спектр нових, сучасних потреб. Дану задачу можна ефективно вирішити з використанням принципів логістики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі положення логістики пасажирських перевезень на залізничному транспорті розроблялися в працях відомих вчених Т.Н. Калікіна, Ф.П. Кочнева, М.В. Кравченко, В.М. Курганова, А.В. Резер, С.М. Резер; загальнотеоретичні положення логістики, викладені в працях таких відомих учених, як Б.А. Анікін, Д.Дж. Бауерсокс, В.І. Бережний, С.В. Бережна, А.М. Гаджинский, М.П. Гордон, В.А. Губків, М.Є. Залманова, В.С. Лукинський, Л.Б. Миротин, Б.К. Плоткін, В.Г. Санки, В.І. Сергєєв, А.А. Сміхов, Л.А. Сосунова, В.В. Щербаков.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проведений за темою дослідження аналіз показав, що, незважаючи на безсумнівні досягнення в даних галузях знань, недостатньо повно розроблені питання, пов'язані з оцінкою показників логістичного сервісу та інноваційно-логістичним механізмом пасажирських перевезень на залізничному транспорті. Тому необхідні подальші дослідження, спрямовані на розвиток теоретичних і методичних питань у цій галузі.

Мета статті. З переходом до ринкових відносин відбуваються зміни в сфері транспортних послуг, що виражається переорієнтацією ринку на споживача. Це зумовило необхідність застосування нових управлінських рішень при організації роботи систем залізничних пасажирських перевезень, вимагає створення якісно нових систем, здатних гнучко реагувати на постійно мінливі умови функціонування та вимоги споживачів.

Тому метою статті є особливість використання логістики для активізації інноваційності на залізничному транспорті.

Виклад основного матеріалу. Необхідність переходу до стратегії інноваційного розвитку в сучасних умовах набуває глобального характеру і стає загальносвітовою проблемою, пов'язаною з висуненням науково-технічної інформації в ряд провідних факторів виробництва і найважливіших ресурсів, ефективність застосування яких

зумовлює вектор економічного розвитку будь-якої держави. Вітчизняна економіка переживає зараз непростий період, коли необхідний пошук шляхів виходу з тривалої кризи. Одним з таких шляхів, як показує світовий досвід, є побудова логістичних систем.

На нашу думку, саме використання такого прогресивного підходу до управління як логістика, дозволить забезпечити гнучкий характер управління інноваційними процесами в будь-якій галузі, що пов'язано з такими її принципами як системність, комплексність, конструктивність, конкретність, надійність, науковість та варіантність.

Частка інновацій в економічному зростанні розвинених країн становить близько двох третин. Ми вважаємо, що в умовах глобалізації та інтеграції економіки інновації перетворюються на найважливіший фактор конкурентоспроможності. У зв'язку з цим необхідно дати визначення терміну «інновація», спираючись на визначення поняття «інновації» різних авторів (Табл. 1).

Можливо, доцільно визначити інновацію як кінцевий матеріалізований результат науково-технічної діяльності, що отримав втілення у вигляді абсолютно нової або удосконаленої продукції (або у вигляді нового технологічного процесу), орієнтованої на економічну вигоду і охоплює всі види діяльності – від досліджень і розробок до маркетингу.

Отже, на сучасному етапі інновації стають найбільш важливим елементом економічного розвитку будь-якої галузі. На нашу думку, найбільш актуальною складовою логістичних процесів є інноваційна логістика, що пояснюється процесами глобалізації, інтернаціоналізації. Ми вважаємо, що інноваційну логістичну систему слід виділяти в окремий вид логістичних систем, що являє собою процес розробки та впровадження прогресивних інновацій на всіх етапах логістичного діяльності з метою оптимізації глобальних логістичних процесів.

Інноваційна логістика націлена на підвищення рівня управління за рахунок застосування різноманітних інновацій, спрямованих на поліпшення якості обслуговування споживачів, зростання ефективності потокових процесів і зниження сукупних витрат на їх реалізацію.

Отже, об'єктом дослідження інноваційної логістики є сформовані потокові процеси, які стосовно діяльності будь-яких громадських структур є результатом заходів управлінського характеру.

Предметом інноваційної логістики стають форми та методи управління потоковими процесами, що підлягають вдосконаленню за допомогою логістичних інновацій. Незважаючи на тісний зв'язок інноваційної логістики по об'єкту і предмету дослідження з базовою логістикою, що здійснює повсякденну діяльність з організації та

Таблиця 1

Визначення поняття «інновації» різних авторів

Автор	Наукова праця	Визначення
Й. Шумпетер	Теорія економічного розвитку [2]	Зміни з метою впровадження і використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих і транспортних засобів, ринків і форм організації в промисловості
Р.А. Фатхудінов	Соціальні аспекти управління нововведеннями [3]	Кінцевий результат впровадження нововведення з метою зміни об'єкта управління і отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного та іншого виду ефекту
Ф. Валента	Управління інноваціями [4]	Зміна в первісній структурі виробничого механізму, тобто перехід його внутрішньої структури до нового стану: стосується продукції, технології, засобів виробництва, професійної та кваліфікаційної структури робочої сили, організації; зміни як з позитивними, так і з негативними соціально-економічними наслідками
І.М. Молчанов	Інноваційний процес [7]	Результат наукової праці, спрямований на вдосконалення суспільної практики і призначений для безпосередньої реалізації в суспільному виробництві
Б. Санто	Інновація як засіб економічного розвитку [6]	Громадський, технічний, економічний процес, практичне використання ідей, винаходів, яке призводить до створення кращих за своїми властивостями виробів, технологій, орієнтовано на економічну вигоду, прибуток, додатковий дохід, охоплює весь спектр видів діяльності – від досліджень і розробок до маркетингу
Т. Брайн	Управління науково-технічними нововведеннями [5]	Процес, в якому інтелектуальний товар винахід, інформація, ноу-хау або ідея набуває економічного змісту

управління потоковими процесами різного ступеня ефективності, вона має свої специфічні завдання і функції.

До числа основних завдань і функцій інноваційної логістики, на-нашу думку, належать такі:

- генерування нових ідей в області управління потоковими процесами, особливо стратегічного управління, шляхом креативного використання досягнень природничих і гуманітарних наук (математики, економетрики, інформатики, економіки, соціології та ін.) для подальшого їх використання в логістичних інноваціях відповідно до вимог постіндустріальної економіки;

- вивчення, узагальнення, систематизація та використання світового досвіду інноваційної діяльності в галузі логістики з урахуванням економічних особливостей різних країн, регіонів, галузей, сфер діяльності, ринкових структур, їх можливостей і ступеню затребуваності ними логістичних інновацій;

- розробка організаційно-методичного механізму використання логістичного інноваційного фонду стосовно до реальних умов функціонування, розвитку та ступеня готовності діючих, а також новостворюваних структур з урахуванням сукупності передумов (соціально-економічних, організаційно-технічних, інформаційних, правових, кадрових та ін.);

- розробка конструктивних програм у вигляді методів, алгоритмів, стандартів для різних структур, включаючи створення системних логістичних новоутворень;

- оцінка ефективності інноваційних логістичних заходів і програм шляхом зіставлення корисності, вигоди і економії від їх впровадження з виробленими витратами логістизації.

Логістичні інноваційні системи охоплюють інновації в організації всього руху товару – від логістичних операцій до загальносистемних новацій у логістичній діяльності. У зв'язку з цим можна розглядати класифікацію логістичних інновацій (табл. 2).

Дана класифікація логістичних інновацій дозволяє говорити про те, що логістичні інновації в різних масштабах беруть участь у всіх типах бізнес-процесів і представлені у всіх областях логістики [10].

Сьогодні інноваційна логістика є необхідною умовою інноваційного розвитку залізничного транспорту як основної галузі, яка є індикатором стану усієї економіки України.

Таблиця 2

Класифікація логістичних інновацій

№	Класифікаційна ознака	Види логістичних інновацій
1.	Області логістики	- Закупівельна діяльність - Складське господарство - Транспортне господарство - Розподіл ресурсів у виробництві - Виробничі процеси - Управління запасами - Збутова діяльність
2.	Група товароруку	- Функціональні логістичні ланцюги - Мікрологістичні ланцюги - Макрологістичні ланцюги
3.	Масштаб застосування	- Локальне галузеве - Міжгалузеве - Загальносистемне
4.	Рівень використання	- Операційний - Процедурний - Функціональний
5.	Тип бізнес-процесів	- Технологічний - Організаційний - Управлінський

Кардинальна зміна в стані рухомого складу залізничного транспорту залежить від зміни ставлення до інновацій, від активізації інноваційної діяльності як на рівні структурних підрозділів, так і залізниць у цілому. Сьогодні існує ряд проблем, які підтверджують відсутність системного характеру інноваційної діяльності на залізничному транспорті:

- 1) наявність ієрархічної системи управління інноваційною діяльністю, що відриває структурні підрозділи від прямого включення в інноваційний процес;

- 2) недостатній зв'язок відновлювальних процесів з науково-технічним прогресом, що призводить до тиражування морально-застарілої техніки та технології;

- 3) уповільнене впровадження передового досвіду, що підтверджується невідповідністю основних фондів залізничного транспорту (рухомого складу, засоби зв'язку, локомотивів та ін.) міжнародним вимогам;

- 4) низька інтеграція з підприємствами залізничного машинобудування стосовно інноваційного розвитку галузі;

- 5) недостатня розвиненість бази експериментальних досліджень, що ускладнює процес випробувань нової техніки та виправлення недоліків нової конструкції;

6) незадовільна фінансова підтримка інноваційної діяльності;

7) надання переваги органами державної влади пріоритетного розвитку не залізничного, а автомобільного транспорту, що ускладнює процес залучення державних коштів, отримання державних гарантій та нормативно-законодавчого забезпечення розвитку залізничного транспорту;

8) обмеженість доступу учасників інноваційного процесу до інноваційного проекту на протязі усього часу здійснення, що створює погрозу виникнення помилок, які можна було б ліквідувати ще до впровадження інновації у серійне та масове виробництво;

9) відсутність єдиної інформаційної підтримки інноваційного розвитку залізничної галузі тощо. інноваційний залізничний транспорт перевезення.

Будь-який інноваційний процес у загальному вигляді може бути представлений як процес використання власних ідей та закупівлі чужих, які перетворюються в форму продукції, техніки та технології. Тому в теперішній час для галузі залізничного транспорту дуже важливо створення банку перспективних ідей, який є інструментом конкурентної переваги. Особливу роль банк ідей посідає при вирішенні питань оновлення рухомого складу, удосконаленні перевізного процесу тощо.

Інструментами інноваційної логістики, що забезпечують раціональну організацію інноваційних потоків з метою ефективної діяльності суб'єктів господарювання, є інформація; фінанси; технологія; державне регулювання.

Інформаційне забезпечення в інноваційній логістиці відіграє одну з ключових ролей, так як забезпечує підвищення продуктивності інноваційної діяльності суб'єктів інноваційної логістики, сприяє отриманню якісної інформації на усіх етапах інноваційного потоку, забезпечує зниження витрат, що пов'язані з інноваційною діяльністю. Мета інформаційного забезпечення інноваційної логістики полягає у тому, щоб отримати можливість ефективного управління, контролю та комплексного планування руху інноваційного потоку. Інформаційний процес за допомогою інформаційних технологій реалізується за наступними основними функціями: транспортування потоків інформації в межах логістичної системи між суб'єктами; накопичення інформації та збереження даних в базі даних логістичної системи; фільтрація потоку – вибірка переробка одних та фільтрація інших інформаційних даних; об'єднання та розподіл інформаційних потоків в структурі логістичної системи між суб'єктами; управління інформаційним потоком; перетворення інформації, яка пов'язана зі здійсненням інноваційних процесів. Таким чином, в основі ефективної діяльності залізничного транспорту знаходиться тріада: знання – інформація – інновації.

Зокрема Логістика залізничних пасажирських перевезень є досить новим і маловивченим напрямком у транспортній логістиці, а тим більше

логістика інноваційна. Але незважаючи на збитковість пасажирських перевезень, зростання пасажиропотоків вимагає необхідності дослідження проблем, що пов'язані з логістичними технологіями. Розвиток мережевої інфраструктури пасажирського залізничного комплексу, регіональних інформаційних логістичних центрів повинно передбачати формування цілісних логістичних систем управління пасажирськими перевезеннями.

Висновки і пропозиції. Таким чином, узагальнюючи вищевикладене, в результаті розвитку інноваційної логістики можна виділити:

1) перерозподіл робіт, що входять до компетенції інноваційної логістики, між тими суб'єктами, які мають можливість та досвід, щодо їх виконання;

2) використання результатів інноваційної діяльності за напрямками, які надають найбільший ефект;

3) розподіл ризику між суб'єктами, що призводить до його зменшення;

4) розподіл фінансового навантаження між суб'єктами інноваційної логістики;

5) можливість контролювати та вносити зміни та доповнення в інноваційний проект на будь-якому етапі просування;

6) посилення інноваційного сектору залізничного транспорту за рахунок об'єднання інноваційного потенціалу суб'єктів інноваційної логістики;

7) зменшення часу розробок та часу впровадження інновацій

8) зменшення вартості інноваційних розробок за рахунок скорочення витрат часу, зменшення невизначеності результату інноваційної діяльності, перерозподілу результату між суб'єктами, покращення інформатизації, що скорочує витрати на пошук необхідних даних;

9) підвищення конкурентних переваг суб'єктів інноваційної логістики за рахунок своєчасності впровадження інновацій (в момент виникнення потреби в ній);

10) підвищення ефективності логістичних процесів за рахунок інновацій.

А головними напрямками виходу залізничного транспорту, і пасажирського зокрема, на рівень розвитку, що відповідає європейським вимогам щодо залізничних перевезень можна виділити:

1) постійно здоганяти розвинуті країни, застосовуючи їх інноваційні ідеї в галузі залізничної техніки та технологій, тим самим знаходитися в постійному «інноваційному очікуванні», що подовжує інноваційний розвиток залізничної галузі в часі;

2) проводити активну роботу в галузі інноваційної діяльності, розбудовувати науково-інноваційну сферу залізничного транспорту, активно співпрацювати з підприємствами машинобудування, тобто здійснити «інноваційний вибух», що підвищить інноваційність залізничної галузі в найкоротший час. Саме цей напрямок є найбільш пріоритетним та потребуючим подальших досліджень.

Список літератури:

1. Теоретичні засади логістики : підручник: У 2 т. Т. 1 / Бакаєв О. О., Кутах О. П., Пономаренко Л.А. – К. : Київ. ун-т економіки і технологій транспорту, 2003. – 430 с.
2. Ларіна Р. Р. Регіональні логістичні системи (формування, управління та стратегія розвитку) / НАН України. Інститут економіко-правових досліджень. – Донецьк : Изд-во «ВИК», 2004. – 372 с.
3. Николайчук В. Е. Логистика: теория и практика управления : учебное пособие. – Донецк : НОРД-ПРЕСС, 2006. – 540 с.
4. Семененко А. И., Сергеев В. И. Логистика. Основы теории: учебник для вузов. – СПб. : Изд-во «Союз», 2003. – 544 с.
5. Давыденко А. С. Концепция инновационных волн как основа инновационной стратегии корпораций высокотехнологичных отраслей промышленности // Менеджмент в России и за рубежом. – 2006. – № 6. – Режим доступа : <http://www.dis.ru/magaz/manag/annotations/2006/6/>.

6. Мильнер Б. З. Управление знаниями. – М. : ИНФРА-М, 2003. – XIV, 178 с.
7. Дорогунцов С. І. Інвестування та інноваційна діяльність як основа ефективного відтворення економіки України // Проблеми науки. – 2003. – № 10. – С. 16-20.
8. Колесніченко В. Ф. Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності підприємств : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / В. Ф. Колесніченко. – Харків, 2006. – 20 с.
9. Державна цільова економічна програма «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009-2013 роки (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 14 травня 2008 р. № 447).
10. Шевченко І.В., Александрова Е.Н. Оценка инновационного потенциала национальной экономики // Финансы и кредит. – 2005. – № 33.
11. Фатхудинов Р.А. Инновационный менеджмент : учебник для вузов. – М., 1998.
12. Валента Ф. Управление инновациями. – М., 1985.
13. Молчанов И.Н. Инновационный процесс: организация и маркетинг. – СПб., 1995.
14. Рыбалкина О. Классификация и методическое обеспечение логистических инноваций // Логистика. – 2011. – № 2(70).

Глушенко Т. Н.

Украинская государственная академия железнодорожного транспорта

ИННОВАЦИИ В СОВРЕМЕННОЙ ЛОГИСТИКЕ В КОНТЕКСТЕ ПАССАЖИРСКИХ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНЫХ ПЕРЕВОЗОК

Резюме

Исследованы теоретические вопросы инновационных процессов в логистике железнодорожного транспорта и пассажирских перевозок в частности.

Ключевые слова: логистика, инновационные процессы, пассажирские перевозки, железнодорожный транспорт.

Glushenko T. N.

Ukrainian State Academy of Railway Transport

INNOVATION IN MODERN LOGISTICS IN THE CONTEXT OF PASSENGER TRANSPORTATIONS

Summary

Studies theoretically questions for Innovation in transport and logistics railroad passenger transit in particular.

Key words: logistics, innovation, transportations of passengers, train transport.